

Krzysztof Masło

**Międzynarodowa
odpowiedzialność
karna jednostek
za zbrodnie przeciwko ludzkości**

Spis treści

Wykaz skrótów / 11

Wprowadzenie / 15

ROZDZIAŁ I

Rys historyczny międzynarodowej odpowiedzialności karnej za zbrodnie przeciwko ludzkości / 23

1. Wprowadzenie / 23
2. Rozwój koncepcji zbrodni przeciwko ludzkości do II wojny światowej / 24
3. Uznanie zbrodni przeciwko ludzkości w karcie MTM i MTWdDW / 35
4. Rozwój koncepcji zbrodni przeciwko ludzkości w okresie „zimnej wojny” / 39
5. Podsumowanie / 43

ROZDZIAŁ II

Tło instytucjonalne międzynarodowej odpowiedzialności karnej za zbrodnie przeciwko ludzkości / 45

1. Wprowadzenie / 45
2. Współczesne modele międzynarodowego sądownictwa karnego / 46
 - 2.1. Międzynarodowe i hybrydowe sądownictwo karne / 46
 - 2.2. Charakter jurysdykcji międzynarodowych i hybrydowych sądów karnych / 47

- 2.3. Zasada jurysdykcji uniwersalnej / 53
3. Współczesne sądownictwo międzynarodowe w zakresie zbrodni przeciwko ludzkości / 65
 - 3.1. MTKJ / 65
 - 3.2. MTKR / 69
 - 3.3. MTK / 72
 - 3.4. SSSL / 73
 - 3.5. Specjalne Panele ds. Poważnych Zbrodni Popęlnionych w Timorze Wschodnim / 76
 - 3.6. Nadzwyczajne izby w sądach Kambodży do spraw ścigania zbrodni popełnionych w okresie Demokratycznej Kampuczy / 79
4. Prace KPM nad opracowaniem konwencji w sprawie zapobiegania i karania zbrodni przeciwko ludzkości / 82
5. Podsumowanie / 85

ROZDZIAŁ III

Źródła międzynarodowej odpowiedzialności karnej jednostek za zbrodnie przeciwko ludzkości / 87

1. Wprowadzenie / 87
2. Traktaty i prawotwórcze uchwały organizacji międzynarodowych jako źródło międzynarodowej odpowiedzialności karnej za zbrodnie przeciwko ludzkości / 93
3. Międzynarodowe prawo zwyczajowe jako źródło odpowiedzialności karnej za zbrodnie przeciwko ludzkości / 103
4. Zasady ogólne prawa uznane przez narody cywilizowane / 114
5. Orzecznictwo sądowe i doktryna prawa międzynarodowego jako pomocnicze źródła międzynarodowej odpowiedzialności karnej za zbrodnie przeciwko ludzkości / 120
 - 5.1. Orzecznictwo sądowe / 120
 - 5.1.1. Orzeczenia międzynarodowych trybunałów karnych dla byłej Jugosławii i dla Rwandy / 121
 - 5.1.2. Orzecznictwo MTK / 123
 - 5.1.3. Orzecznictwo SSSL / 125
 - 5.1.4. Orzecznictwo sądów krajowych / 126
 - 5.2. Doktryna prawa międzynarodowego / 129
6. Podsumowanie / 131

ROZDZIAŁ IV

Charakterystyka ogólna zbrodni przeciwko ludzkości / 133

1. Wprowadzenie / 133
2. Przedmiot zbrodni przeciwko ludzkości / 134
3. Podmiot zbrodni przeciwko ludzkości / 140
 - 3.1. Zbrodnie przeciwko ludzkości jako zbrodnie powszechne / 140
 - 3.2. Charakter osób ponoszących odpowiedzialność przed międzynarodowymi sądami karnymi / 145
4. Znamiona przedmiotowe zbrodni przeciwko ludzkości / 149
 - 4.1. Atak / 152
 - 4.2. Atak zakrojony na szeroką skalę lub systematyczny / 155
 - 4.3. Skierowanie ataku przeciwko ludności cywilnej / 158
 - 4.4. Wymóg dyskryminacji na tle narodowym, politycznym, etnicznym, rasowym lub religijnym / 161
 - 4.5. Zachowanie sprawcy jako element polityki państwowej lub organizacyjnej / 166
5. Strona podmiotowa zbrodni przeciwko ludzkości / 171
6. Temporalny wymiar zbrodni przeciwko ludzkości / 175
7. Podsumowanie / 178

ROZDZIAŁ V

Charakterystyka poszczególnych zbrodni przeciwko ludzkości / 179

1. Wprowadzenie / 179
2. Zabójstwo i eksterminacja / 182
 - 2.1. Zabójstwo / 183
 - 2.2. Eksterminacja / 186
3. Niewolnictwo / 191
 - 3.1. Zakaz niewolnictwa we współczesnym prawie międzynarodowym / 191
 - 3.2. Zakres zbrodni niewolnictwa we współczesnym prawie międzynarodowym / 194
4. Deportacje / 196
5. Uwięzienie / 199
6. Tortury / 201
7. Zgwałcenie i inne przestępstwa na tle seksualnym / 209
 - 7.1. Zgwałcenie / 212
 - 7.2. Inne formy przemocy na tle seksualnym / 215
8. Zbrodnia apartheidu / 217

9. Inne nieludzkie czyny / 220
10. Podsumowanie / 223

ROZDZIAŁ VI

Zbieg międzynarodowej odpowiedzialności karnej jednostek za popełnienie zbrodni przeciwko ludzkości z odpowiedzialnością za popełnienie innych zbrodni prawa międzynarodowego / 225

1. Wprowadzenie / 225
2. Zbrodnie przeciwko ludzkości a inne zbrodnie prawa międzynarodowego / 226
 - 2.1. Definicja ludobójstwa / 226
 - 2.2. Definicja zbrodni wojennych / 229
3. Kumulatywne skazanie / 234
 - 3.1. Istota kumulatywnego skazania / 235
 - 3.2. Reguły orzekania kumulatywnego skazania / 238
 - 3.2.1. Kumulatywne skazanie za zachowanie stanowiące zbrodnię przeciwko ludzkości i ludobójstwo / 240
 - 3.2.2. Kumulatywne skazanie za zachowanie stanowiące zbrodnię przeciwko ludzkości i zbrodnię wojenną / 243
 - 3.2.3. Kumulatywne skazanie za zachowanie realizujące znamiona różnych czynów stanowiących zbrodnie przeciwko ludzkości / 244
4. Podsumowanie / 246

ROZDZIAŁ VII

Formy popełnienia zbrodni przeciwko ludzkości / 249

1. Wprowadzenie / 249
2. Regulacje prawnomiędzynarodowe dotyczące form popełnienia zbrodni przeciwko ludzkości / 250
3. Charakterystyka poszczególnych form popełnienia zbrodni przeciwko ludzkości / 254
 - 3.1. Usiłowanie / 254
 - 3.2. Popełnienie zbrodni przeciwko ludzkości / 256
 - 3.3. Wspólne przestępcze przedsięwzięcie / 257
 - 3.4. Planowanie / 264
 - 3.5. Zlecenie popełnienia zbrodni / 265
 - 3.6. Podżeganie / 266
 - 3.7. Pomocnictwo i przyczynienie się do popełnienia zbrodni przeciwko ludzkości / 268

4. Odpowiedzialność przełożonego / 271
 - 4.1. Istnienie relacji przełożony–podwładny / 273
 - 4.2. Wiedza o działaniu podwładnego / 275
 - 4.3. Zaniechanie zapobieżenia zbrodni lub ukarania sprawcy / 278
5. Podsumowanie / 279

ROZDZIAŁ VIII

Wyłączenie międzynarodowej odpowiedzialności karnej za zbrodnie przeciwko ludzkości / 281

1. Wprowadzenie / 281
2. Katalog okoliczności wyłączających międzynarodową odpowiedzialność karną za zbrodnie przeciwko ludzkości / 283
3. Charakterystyka poszczególnych okoliczności wyłączających międzynarodową odpowiedzialność karną za zbrodnie przeciwko ludzkości / 286
 - 3.1. Represalia wojenne / 287
 - 3.2. Zarzut *tu quoque* / 290
 - 3.3. Konieczność wojskowa / 292
 - 3.4. Choroba psychiczna i upośledzenie umysłowe / 300
 - 3.5. Stan odurzenia / 302
 - 3.6. Działanie w samoobronie / 305
 - 3.7. Przymus i stan konieczności / 309
 - 3.8. Błąd co do faktu lub prawa / 313
 - 3.9. Polecenia przełożonego / 315
4. Podsumowanie / 319

Zakończenie / 321

Bibliografia / 329